

Beheervisie Wanninkhof

2025

Colofon

Beheervisie Wanninkhof

Samenstelling:
Geldersch Landschap & Kasteelen

Gezien door Beheer Advies Commissie in januari 2025.
Vastgesteld door Leo Cleiren, regiohoofd Oost-Gelderland, op 6 mei 2025
Goedgekeurd door Michel van Maarseveen, directeur-bestuurder, op 6 mei 2025

Foto voorkant: Nico Kloek

Beheervisie **Wanninkhof**

Geldersch Landschap & Kasteelen

2025

Inhoudsopgave

1 Inleiding	6
2 Kenschets	7
3 De waarden van het terrein	8
3.1 Landschap	8
3.2 Ensemblewaarde	9
3.3 Natuurwaarden	9
3.3.1 Abiotische waarden	9
3.3.2 Biotische waarden	11
3.4 Cultuurhistorische waarden	14
3.4.1 Historisch-geografische waarden	14
3.4.2 Cultuurhistorische elementen	15
3.4.3 Bouwkundige waarden	16
3.4.4 Interieur	17
3.4.5 Immaterieel erfgoed	17
4 Gebruik van het terrein	18
4.1 Beheer tot nu toe	18
4.2 Recreatie	18
4.3 Bosbouw en landbouw	18
6 Visie	20
6.1 Kansen en bedreigingen	20
6.2 Doelstelling	21
6.3 Streefbeelden voor het beheer	21
7 Vervolgstappen	22
8 Literatuur	23

1 Inleiding

De voorliggende beheervisie beschrijft de visie van Geldersch Landschap & Kasteelen (hierna GLK) voor het terrein Wanninkhof. De beheervisie geeft weer welk beheer GLK in de komende jaren zal voeren om de gestelde doelen te realiseren. Deze beheervisie is een vernieuwing van de beheervisie uit 2001¹.

Om te komen tot deze visie en bijbehorende doelen heeft GLK de verschillende waarden in het terrein zorgvuldig afgewogen. Tevens is rekening gehouden met de statutaire doelstellingen, de strategische doelen uit de Meerjarenvise 2016-2025², vigerende thematische beleidsnota's van GLK zelf en met relevant vigerend beleid van overheden.

De beheervisie heeft in principe een onbeperkte looptijd, maar wordt wel minimaal eens per twintig jaar geactualiseerd, als onderdeel van de kwaliteitscyclus. De beheervisie vormt de basis voor het beheer van een terrein. Dit gebeurt aan de hand van een meerjarige beheermaatregelenplanning. Door middel van monitoring en evaluatie worden ontwikkelingen in het terrein gevolgd en kan er desgewenst bijgestuurd worden in het beheer. Indien daar noodzaak toe is kunnen ook de doelstellingen zoals beschreven in deze visie worden aangepast. Deze visie vormt ook de basis voor externe belangenbehartiging voor Wanninkhof.

Leeswijzer

Waar over 'het terrein' wordt gesproken, worden alle eigendommen van GLK bedoeld die bij het bezit Wanninkhof horen. Dit omvat zowel de buitenruimte als de gebouwen, inclusief alle interieur- en collectiestukken. Hoofdstuk 2 geeft een korte beschrijving van het terrein. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste waarden van het terrein beschreven. In hoofdstuk 4 wordt het gebruik van het terrein beschreven. Aan de hand van deze gegevens en de randvoorwaarden uit hoofdstuk 5 worden in hoofdstuk 6 de kansen en bedreigingen, de doelstelling en de streefbeelden voor het beheer beschreven. Dit wordt in hoofdstuk 7 nader uitgewerkt in beheer op hoofdlijnen en eventuele specifieke projecten die ervoor nodig zijn om de visie te realiseren.

1 (Natuurbalans / Limes Divergens, 2001)

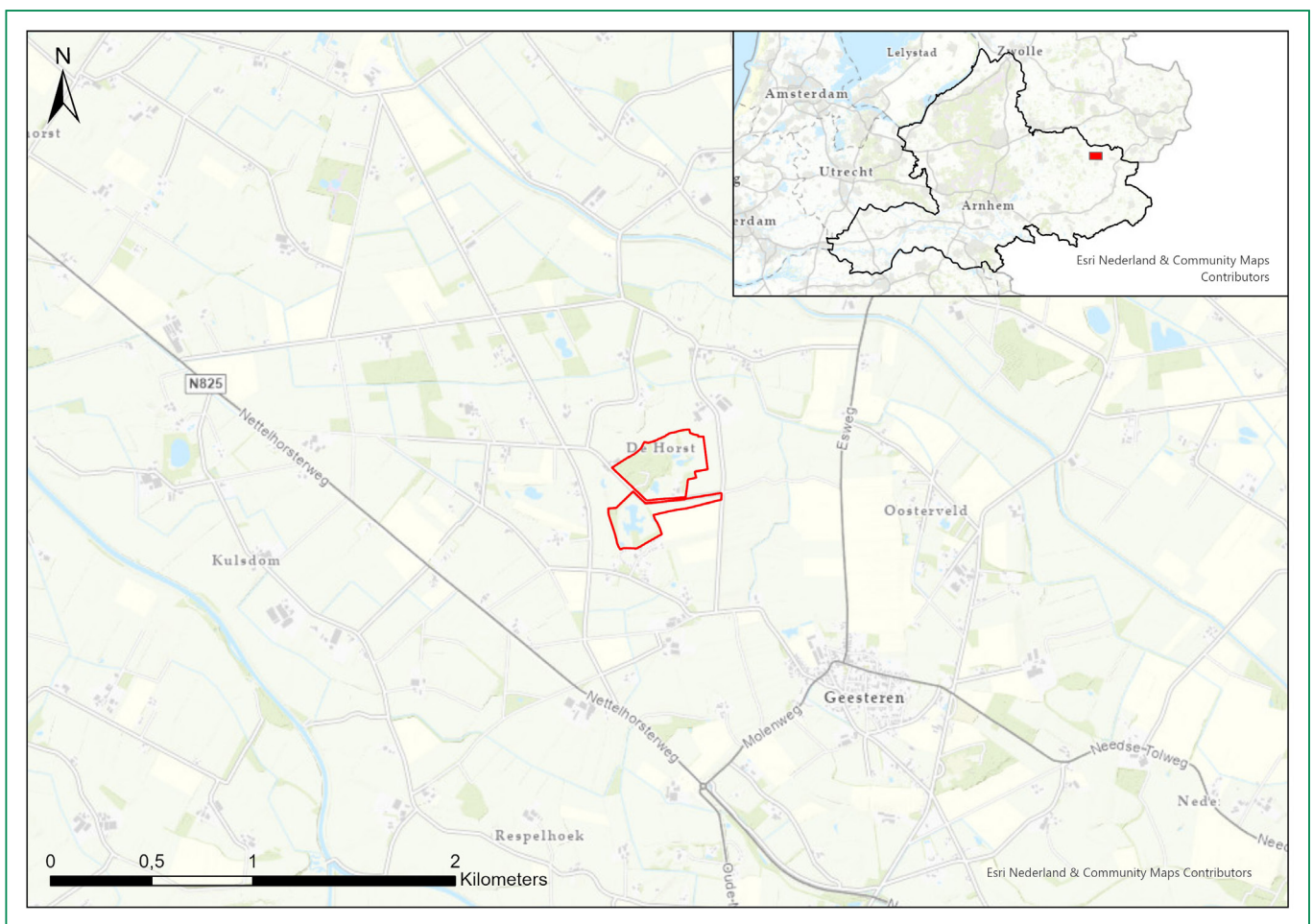
2 (Geldersch Landschap & Kasteelen, 2016)

2 Kenschets

Wanninkhof is een landgoed van 16,7 hectare ten noordwesten van het dorp Geesteren in de gemeente Berkelland. Het maakt deel uit van de buurtschap De Horst (Figuur 1). Sinds 1964 is het in eigendom van GLK.

Het terrein wordt doorsneden door de Geesterse Broekweg; een relatief rustige landweg. Boerderij Wanninkhof is een monumentale, karakteristieke Achterhoekse boerenhofstede met door houtwallen omgeven kleinschalige cultuurgrond. De boerderij is tegenwoordig alleen nog als woonhuis in gebruik. Een boerengebruiksbos van circa 4 hectare aan de noordwestzijde maakt deel uit van het gebied. Ten noorden van het bos ligt een vlasput. Deze werd in vroeger tijden gebruikt voor het roten van vlas. In het gedeelte ten zuiden van de Geesterse Broekweg ligt een deels aangelegd moerasgebied.

Wanninkhof grenst in het oosten aan de rand van de Geesterense Es: een groot open akkergebied. Ten noordoosten van het terrein staat een melkveehoudersbedrijf. De omgeving bestaat vooral uit intensief gebruikte weilanden en akkers met hier en daar een bos- of hakhoutperceel. In de omgeving liggen meerdere kleine natuurterreinen van andere eigenaren. Aan de zuidzijde grenst Wanninkhof aan een camping met vakantiewoningen.

Figuur 1 De ligging van het terrein Wanninkhof.

3 De waarden van het terrein

GLK maakt gebruik van de kerncollectiebenadering. In die benadering wordt eerst geïnventariseerd wat er bekend is over de kwaliteiten ten aanzien van landschap, natuur en cultuurhistorie³ in het terrein. Waar nodig worden bestaande gegevens aangevuld met nieuwe inventarisaties. Vervolgens wordt hier een waardering aan gekoppeld op basis van criteria die vanuit wetgeving en vanuit de verschillende vakgebieden algemeen geaccepteerd zijn. Ook wordt aangeduid of iets een status heeft of bescherming geniet. Daarnaast wordt extra waarde toegekend aan elementen die een belangrijke rol spelen in de lokale beleving en geschiedenis. Waar geen algemeen geaccepteerde waardering beschikbaar is, wordt gebruik gemaakt van het professionele oordeel van eigen en externe deskundigen.

De kerncollectie landschap, natuur en cultuurhistorie die op deze wijze beschreven is, vormt de leidraad voor het daadwerkelijke beheer. Het kan voorkomen dat er voor onderdelen van de kerncollectie (nog) geen, of slechts beperkt, informatie beschikbaar is. In de overwegingen die leiden tot de keuze voor een doelstelling voor een terrein wordt hier zo goed mogelijk rekening mee gehouden.

Dit hoofdstuk begint met het onderdeel landschap. Het landschap vormt de basis onder de waarden in de terreinen die daar deel van uitmaken. In het landschap worden verschillende lagen onderscheiden (landschaps-ecologisch systeem, infrastructuur en menselijk gebruik), die met elkaar zijn verbonden. GLK bekijkt terreinen altijd in deze brede, gelaagde landschappelijke context.

Het landschap zorgt voor een belangrijke basis onder het landschapsinclusief gebruik ervan, waarbij het uitgangspunt is dat dit gebruik de kwaliteiten van het landschap niet aantast, maar bij voorkeur versterkt.

3.1 Landschap

Het landschap is de buitenruimte zoals deze door mensen ervaren wordt. Het karakter van een landschap wordt bepaald door het samenspel van natuurlijke en menselijke factoren en de interactie daartussen door de tijd. Dit kan op meerdere schaalniveaus worden beschreven en beoordeeld.

Wanninkhof ligt op de overgang tussen twee landschapstypen, de grootschalige es en de kleinschalige broekontginningen⁴, en heeft daarmee een heel eigen karakter. Buiten Wanninkhof zijn deze landschappen erg van karakter veranderd, maar hier is de landschappelijke indeling van erf, houtwallen en landerijen in stand gebleven. Het oorspronkelijke karakter van boerderij en landerijen is enigszins aangetast door natuurontwikkeling in de voormalige agrarische percelen en functieverandering van de gebouwen. Hier zijn andere belevingswaarden voor teruggekomen. De boerderij is nog steeds een blikvanger en in het voorjaar en de zomer kan er regelmatig genoten worden van concerten van de boomkikker.

Wanninkhof is daarmee een waardevol landschappelijk relict in de overgangszone van es naar broekontginning, waar het coulissenlandschap van de Achterhoek prachtig beleefd kan worden.

3 Dit zijn de 3 statutaire doelen van GLK.

4 (Stichting Landschapsbeheer Gelderland, 2024) (Van Loon, Vlaar, Slagter, Van Reijn, & Wilbreninck, 2022)

3.2 Ensemblewaarde

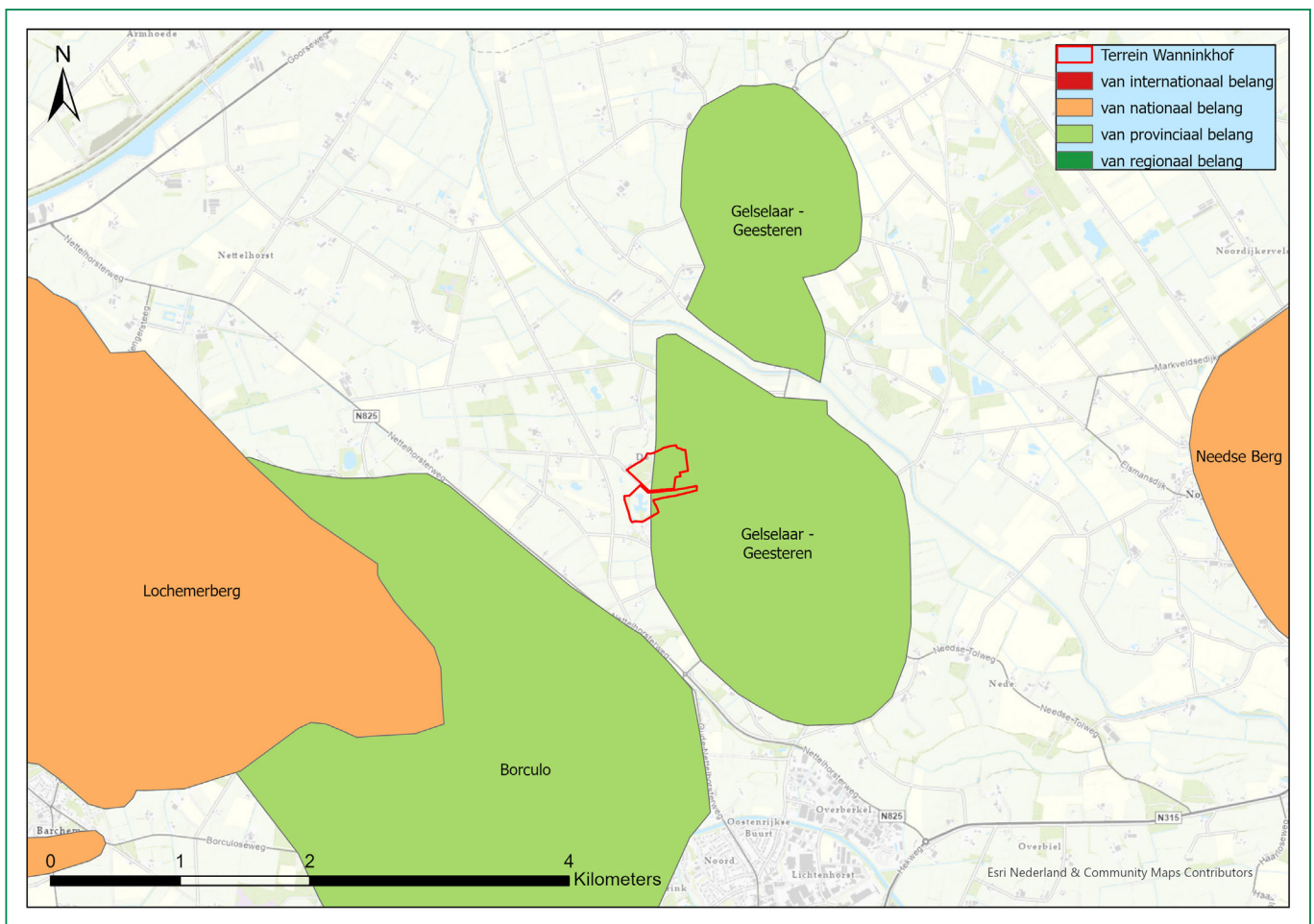
Het ensemble van Wanninkhof bestaat uit de boerderij met erf en bijgebouwen, een deel van de es, het bos en de natte hooilanden. De percelen zijn voor een groot deel begrensd door houtwallen. De laan die langs de Geesterse Broekweg staat is niet in eigendom van GLK, maar maakt deel uit van het ensemble. Dit geheel is eeuwenlang in één hand geweest.

3.3 Natuurwaarden

3.3.1 Abiotische waarden

Geologie & geomorfologie

Wanninkhof ligt op de flank van een 'drumlin' (gedrumliniseerde glaciale storingszone). Dat is een gestuwde keileembult, die door een later ijspakket is 'overreden' en 'uitgesmeerd' tot een ellipsvormige structuur (Figuur 2 / Figuur 3). Nadien is deze drumlin doorsneden door de Bolksbeek. In de methodiek van Gonggrijp⁵ wordt dit aardkundig verschijnsel gewaardeerd als 'van provinciaal belang'.

Figuur 2 De aardkundige waarden rond Wanninkhof.

5 (Gonggrijp, 1988)

Bodem & hydrologie

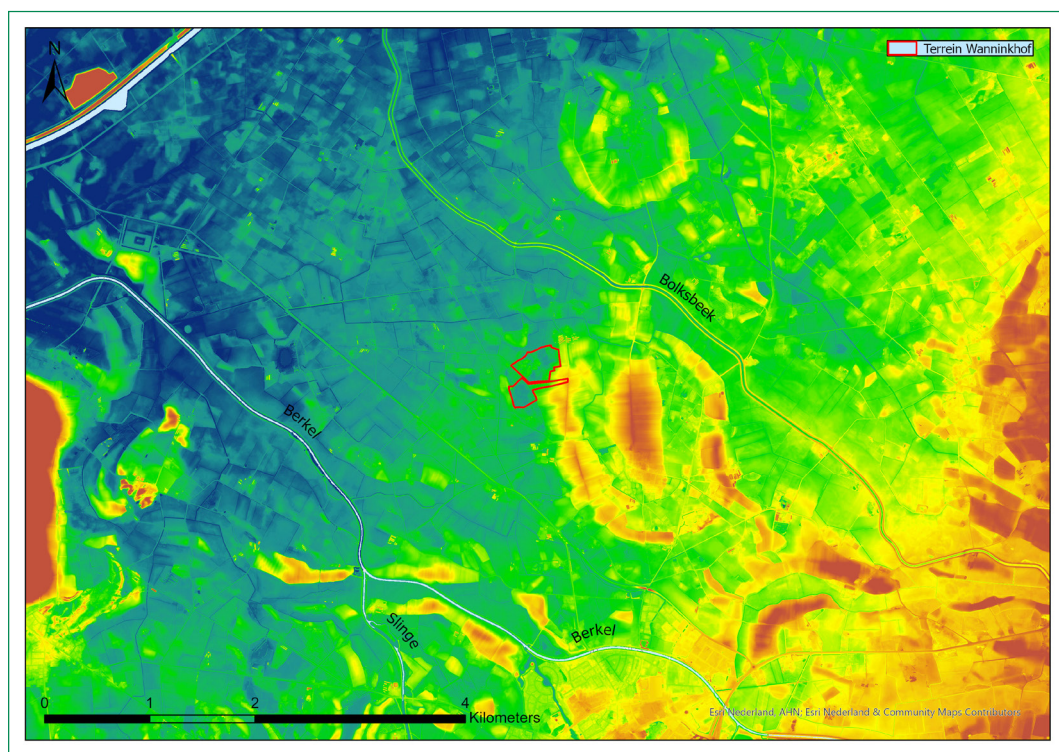
In het grootste deel van het terrein (noord en west) is het bodemtype de beekeerdgrond. Op de es in het zuidoosten het bodemtype bruine enkeerdgrond voornamelijk aanwezig. Bruine enkeerdgronden zijn ontstaan door het gebruik van plaggen van kleibodems, in tegenstelling tot zwarte enkeerdgronden, waarbij plaggen van zandgronden zijn gebruikt om de akkers vruchtbaarder te maken.

Er liggen vier poelen in het terrein. Drie kleine ten noorden van de Geesterse Broekweg en één grote ten zuiden van de weg. De poelen worden zowel door kwel als door regenwater gevoed. Tijdens de droge jaren 2018 – 2021 zijn de poelen periodiek drooggevallen, maar normaal gesproken gebeurt dit niet.

Er zijn geen meetwaarden bekend over de kwaliteit van het oppervlaktewater, maar de indicatoren in de flora wijzen op de nodige variatie. In het noordelijke perceel is in de meest zuidelijk gelegen poel sprake van voedselarm, zeer zwak gebufferd water (pilvaren, borstelbies). Ten zuiden van de Geesterse broekweg en in een van de poelen in het noorden staat veel waterviolier, wat duidt op een goede waterkwaliteit en veel kwelinvloed. Het terrein rondom de meest noordelijke poel kent rijkere omstandigheden (riet- en zeggenvegetatie) en lijkt daarmee onder invloed te staan van verrijkt oppervlaktewater uit de omgeving.

Met uitzondering van de meest noordelijke poel (de 'vlasput') zijn alle poelen in de jaren '90 gegraven ten behoeve van het vergroten van het leefgebied van de boomkikker. Om die reden zijn de poelen vrij ondiep (tot circa 1 meter) en zijn de oevers zeer flauw.

Er staan geen peilbuizen in de nabije omgeving van Wanninkhof, maar de hoogtekaart (Figuur 3) toont aan dat het grondwater, net als de nabijgelegen Berkel en de Bolksbeek, van zuidoost naar noordwest stroomt. Voor een deel bestaat het uittredend grondwater uit een korte kwelstroom vanaf de drumlin en voor een deel komt het van verder weg onder het Achterhoeks plateau.

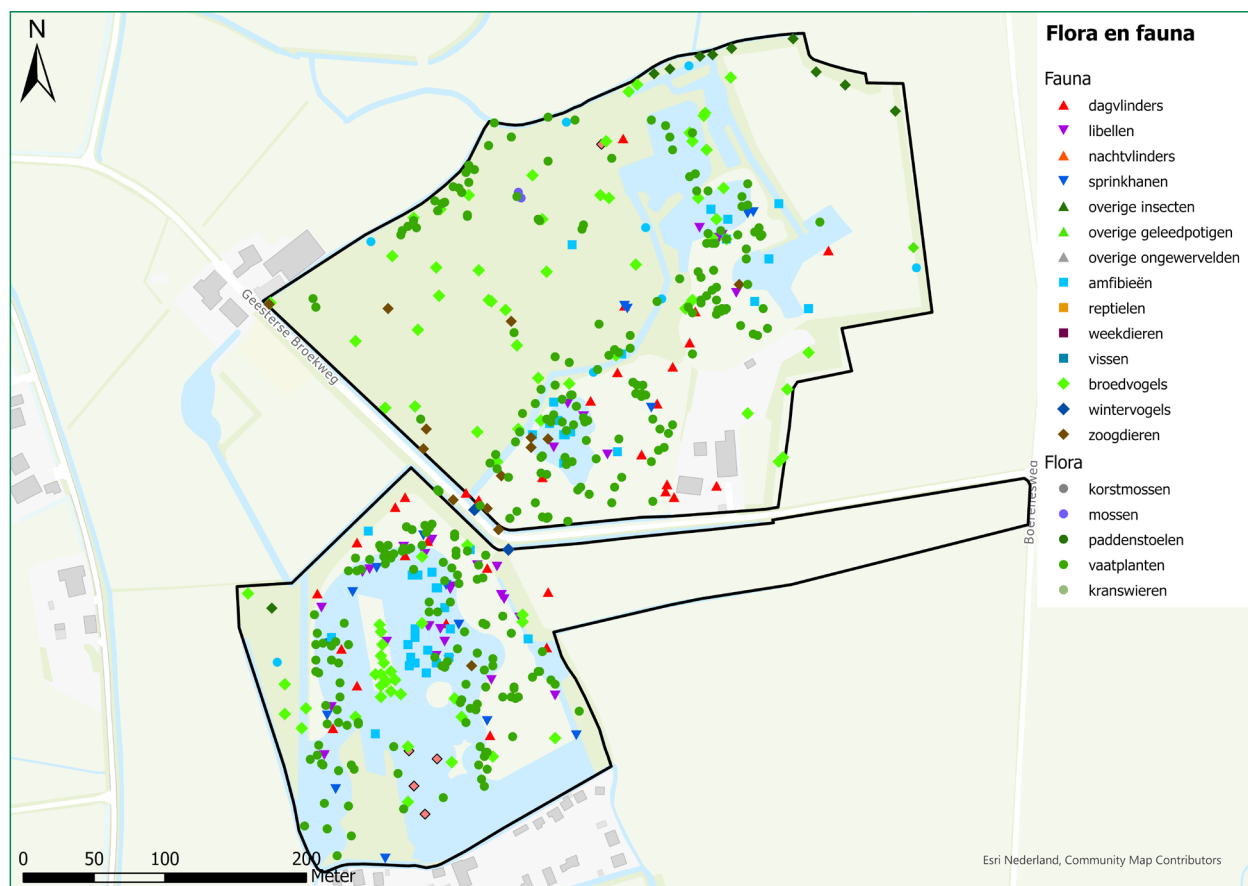
Figuur 3 De hoogtekaart van de omgeving van Wanninkhof, op de flank van de drumlin. De rode delen zijn hoog en de blauwe laag. In het westen is nog net de Lochemse Berg zichtbaar. In het oosten de Needse Berg.

Licht, geluid en milieukwaliteit

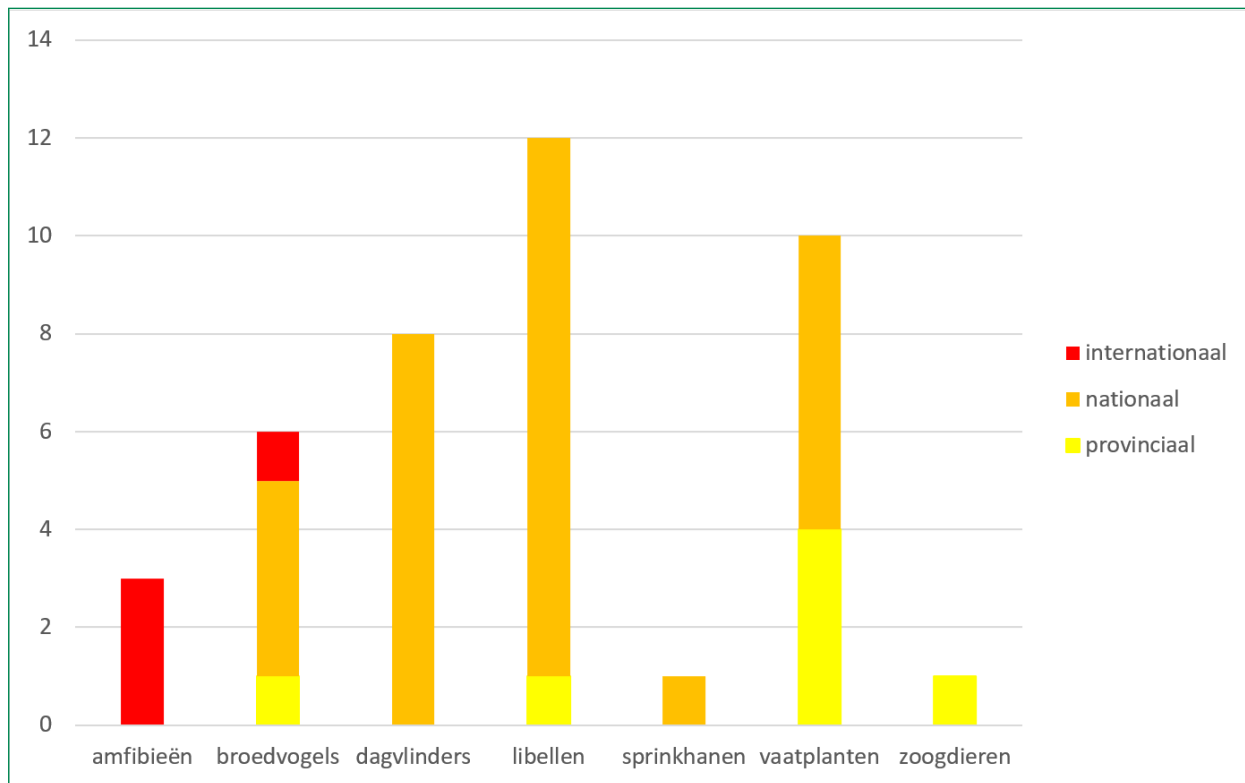
De milieukwaliteit van Wanninkhof is hoog. Van geluids- of lichtoverlast is nagenoeg geen sprake en de totale stikstofdepositie is relatief laag met rond de 1.300 mol/ha/jr. Daarbij is er sprake van enige mineralenbuffering van het water in het terrein, waardoor het enigszins bestand is tegen verzuring door stikstofdepositie. Gunstig voor flora en amfibieën, maar dit neemt niet weg dat de algehele dalende trend in bijvoorbeeld de aantallen insecten ook op Wanninkhof waarneembaar is.

3.3.2 Biotische waarden

Ondanks de kleine omvang heeft Wanninkhof behoorlijke natuurwaarden en is het een groen eilandje in een vrij intensief gebruikt agrarisch landschap. Er zijn meer van dit soort kleine terreinen met poelen en bos aanwezig in de omgeving. Dit maakt Wanninkhof een belangrijke schakel in een groter netwerk. In Figuur 4 is te zien dat er een behoorlijke dichtheid aan waarnemingen van waardevolle flora en fauna aanwezig is uit veel verschillende soortgroepen. Figuur 5 laat zien hoe de soorten over de verschillende soortgroepen zijn verdeeld.

Figuur 4 De verspreiding van kerncollectiesoorten en SNL-meetsoorten 2014-2023.

Figuur 5 Aantallen kerncollectiesoorten per soortgroep 2014-2023.

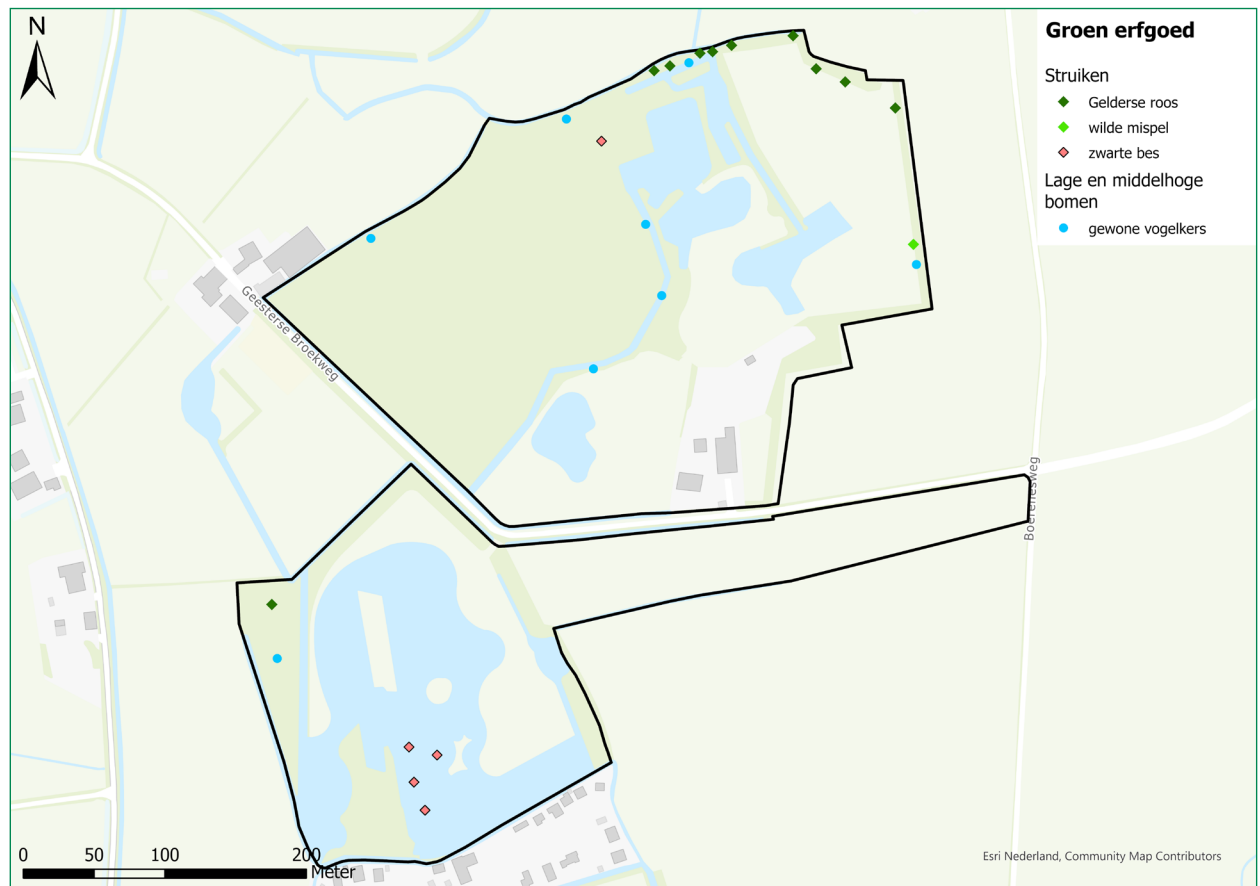
Vegetatie

Van het terrein zijn vier kerncollectievegetatietypen bekend. Het grootste deel van het bos is eikenbos, in de nattere delen komt de rompgemeenschap met grote brandnetel van elzenbroekbos voor, in de graslanden de associatie van veldrus en gevlekte orchis en langs de waterkant de blaaszegge-associatie. De laatste twee wijzen op goede milieuomstandigheden, de rompgemeenschap brandnetel wijst op verdroging van elzenbroekbos.

Flora

Het terrein is tamelijk rijk aan vaatplanten, van mossen en korstmossen is weinig bekend. Kerncollectiesoorten van graslanden zijn o.a. gevlekte orchis, blauwe knoop en welriekende nachtorchis. In de wateren staan o.a. pilvaren en vlottende bies. Een kaartje met de aanwezige autochtone bomen en struiken staat in Figuur 6. Een zeldzame soort is de mispel. Kenmerkend voor vochtige bossen zijn vogelkers en zwarte bes.

Behalve waardevolle flora komen in het terrein ook de invasieve exoten watercrassula en waterteunisbloem voor.

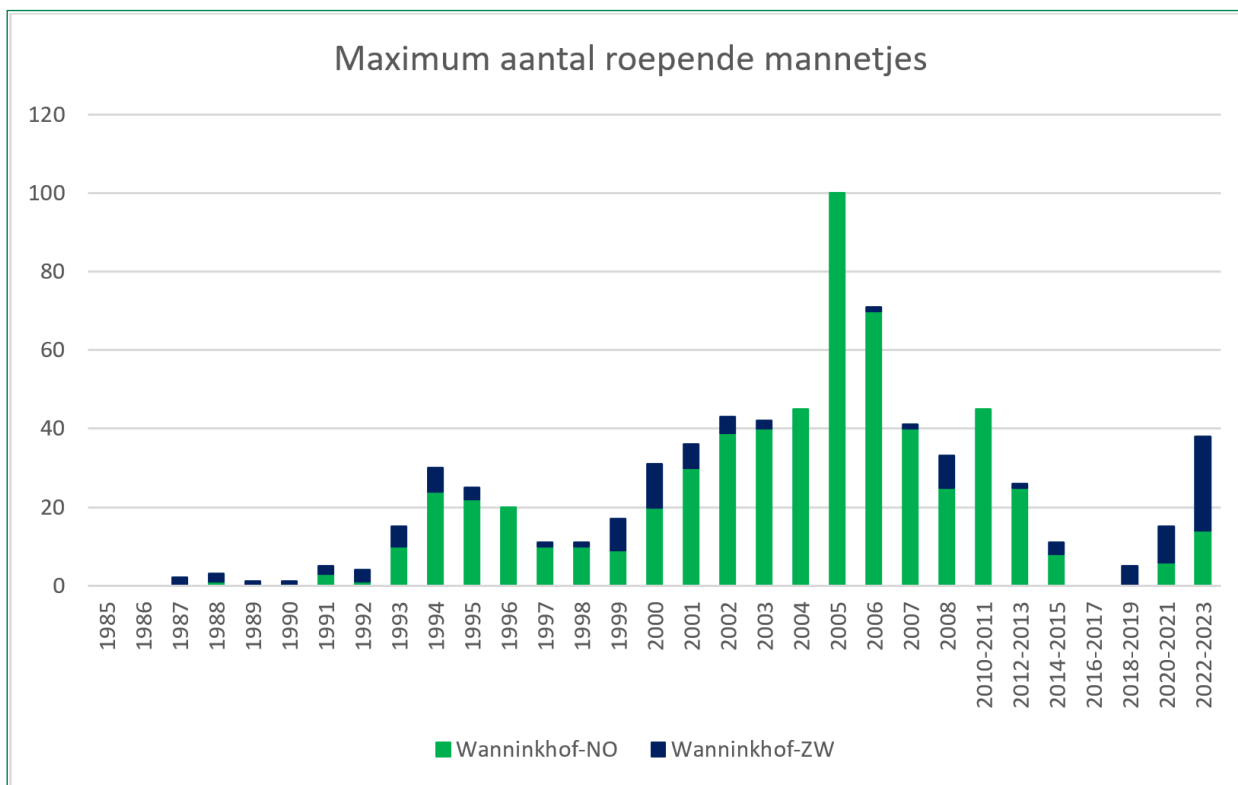
Figuur 6 Autochtone bomen en struiken.

Fauna

Voor fauna is Wanninkhof zeer waardevol. De habitatrichtlijnsoorten boomkikker, poelkikker en kamsalamander komen voor. De boomkikkerpopulatie 'Roeterinksbroek', waar Wanninkhof deel van uitmaakt, wordt al decennialang gemonitord (Figuur 7). Na een hoogtepunt rond 2005 met honderd roepende mannetjes namen de aantallen steeds verder af, tot er in 2016 en 2017 geen enkel roepend mannetje werd gehoord. Daarop volgde een aantal zeer droge zomers (2018, 2019, 2020 en 2022), waarin de poelen droog kwamen te staan. Dit heeft veel predatoren van kikkerlarven, zoals vissen en libellenlarven, de das omgedaan. In het 'normale' jaar 2021 was daardoor het voortplantingssucces zeer hoog⁶.

6 (Stronks, 2024)

Deze generatie is in 2023-2024 geslachtsrijp, wat terug te zien is in de cijfers. In 2022-2023 waren er alweer bijna veertig roepende mannetjes op Wanninkhof. De tellingen van 2024 zijn nog niet gepubliceerd, maar de eerste schattingen wijzen op nog eens een explosieve groei in aantallen boomkikkers in de hele Achterhoek, van 1.600 in 2017 naar ruim 6.000 in 2024.

Figuur 7 Ontwikkeling boomkikkerpopulatie.

Er komen verschillende kerncollectiesoorten broedvogels voor. Niet alleen bosvogels als grote lijster, maar ook koekoek, dodaars en steenuil, wat een mooie illustratie is van de variatie in het terrein.

Van de dagvlinders zijn kleine ijsvogelvlinder en kleine parelmoervlinder het vermelden waard, van de libellen is er een recente waarneming van de zeldzame zuidelijke heidelibel bekend.

3.4 Cultuurhistorische waarden

Dit deel van de visie beschrijft de aanwezige cultuurhistorische waarden van Wanninkhof. Het betreft een hecht ensemble van kleine omvang, dat aan gaafheid heeft ingeboet door natuurontwikkeling in de jaren '90. Het terrein is desondanks een goed bewaard Achterhoekse boerenlandgoed.

3.4.1 Historisch-geografische waarden

De beschreven geschiedenis van dit gebied gaat terug tot 1188. Wernickhoff wordt genoemd in een lijst met de goederen van Hendrik graaf van Dalen en Heer van Diepenheim. Het gebied is achtereenvolgens in bezit van de Bisschop van Utrecht, de Staten van Overijssel, de families Wanninckhoff, Hengstegoor en Te Velthuis om in 1964 over te gaan naar het Geldersch Landschap.

De percelering is al eeuwenlang vrijwel ongewijzigd⁷. Wanninkhof is een daarmee waardevol relict in een veelal herverkavelde omgeving.

Op de topografische kaart, verkend in 1846, liggen de weg, het bos en de hoeve op de plek waar ze nu ook liggen. Er was aanzienlijk meer bos dan nu. Het noordelijkste weiland was bos, evenals de drassige laagte in het zuidelijke deel. Verder lagen er enkele bosjes in het zuidelijke deel.

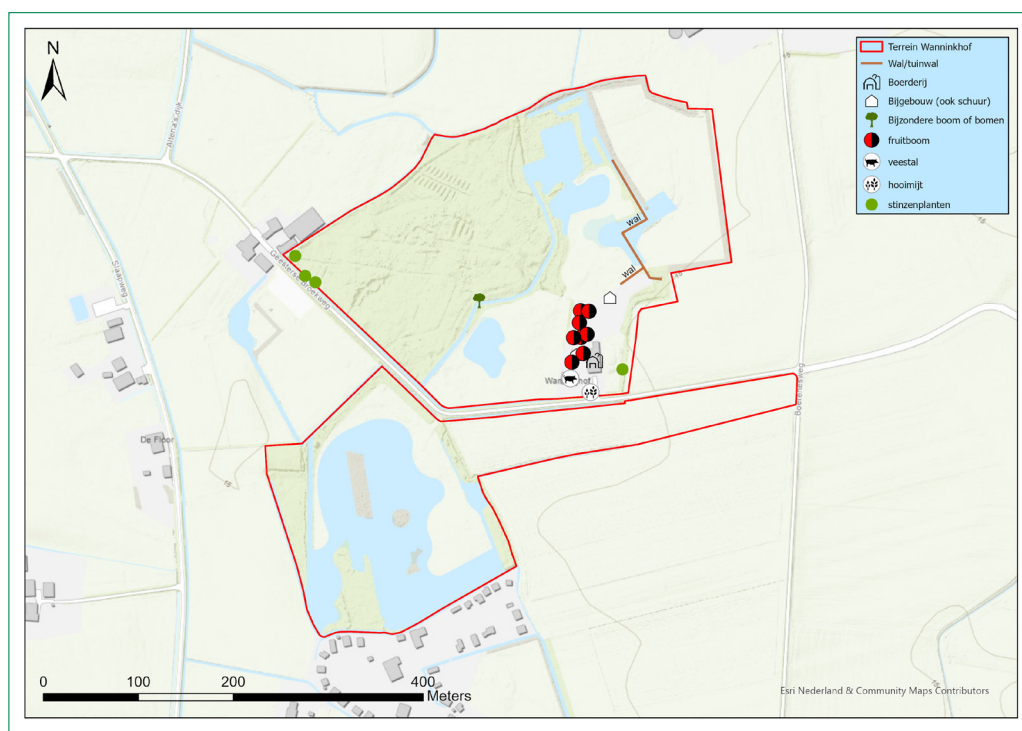
Op de kaart van 1866 is het bos uit het zuidelijke deel verdwenen. In 1880 had het gebied al de indeling die het nu ook nog ongeveer heeft. Alleen het bos in het noordelijkste deel was nog aanwezig. Op deze kaart zijn de houtwallen goed te zien die de weilanden en een deel van de es omzomen. Het elzenhakhout is in de jaren zeventig aangelegd.

Aan het begin van de twintigste eeuw zijn de houtwallen en bosjes in de omgeving en de nabijgelegen heide grotendeels verdwenen. In het overgebleven bos zijn nog goed herkenbare rabatten aanwezig. Deze structuren herinneren aan de wijze waarop natte gronden geschikt werden gemaakt voor het landgebruik. Het bos is al eeuwenlang beheerd als bouw- en stookhout voor eigen gebruik door de hofhorige pachter en voor gebruik door de heren. Al in de zeventiende eeuw was er sprake van een 'herplantplicht' als er incidenteel hout voor de handel uit werd gehaald⁸.

Van het gebied zijn geen archeologische vondsten bekend.

3.4.2 Cultuurhistorische elementen

Figuur 8 toont de belangrijkste cultuurhistorische elementen van Wanninkhof. Een groot deel van de greppels rondom het landgoed is al in de middeleeuwen gegraven voor de ontginning van het gebied.

Figuur 8 De cultuurhistorische elementen van Wanninkhof die zijn opgenomen in de kerncollectie.

⁷ (Steenbergen, 1965)

⁸ (Steenbergen, 1965)

3.4.3 Bouwkundige waarden

De huidige boerderij met de bijgebouwen is een goed bewaard voorbeeld van een karakteristieke Achterhoekse boerenhofstede. Het bestaat uit de boerderij met endskamer, de schoppe, het stalknechtenhuis / bakhuis, de hooiberg en het erf met waterput en keitjesbestrating.

In 1966 is de boerderij aangewezen als rijksmonument. Er is geen bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd, maar de meeste gebouwen hebben een hoge waarde. Onderdelen zoals bijvoorbeeld de tijdens de restauratie toegevoegde schuifvensters in de zijgevel van de endskamer en minder goed uitgevoerde restauratieonderdelen hebben een middelhoge waarde. Recente toevoegingen zoals de badkamer en de trap in de endskamer zijn van lage waarde. Ook het in stijl gebouwde schuurtje heeft een lage waarde.

Boerderij met endskamer

Algemeen

De boerderij van het type Hallehuisgroep is gebouwd in 1797. Muurankers geven dit jaartal aan. Begin jaren '70 is de boerderij gerestaureerd. De grootste wijzigingen tijdens de restauratie zijn het verwijderen van de bedsteden en de trap in de endskamer.

Buitenzijde

Aan de voorzijde is de top van de gevel betimmerd met bovenin een gevelteken, typisch voor boerderijen in de Achterhoek. Bijzonder is de zandstenen plint die aan de onderzijde tegen de gevels is aangebracht. Het dak is deels gedekt met riet, deels met Oudhollandse pannen. Ook de endskamer heeft een betimmerde geveltop met gevelteken.

Schoppe

De schoppe is later gebouwd dan de boerderij. Een jaartal is niet bekend, maar na 1828. De constructie bestaat uit eiken ankerbalkgebinten met eiken sporen. Evenals de boerderij is de schoppe deels gedekt met riet, en deels met Oudhollandse pannen.

Stalknechtenhuis / bakhuis

Het stalknechtenhuis / bakhuis is ook niet gelijktijdig met de boerderij gebouwd, maar na 1828. De voorgevel is een keer vervangen. Deze is gemetseld met vormbakstenen (in de handel vanaf 1867) terwijl de overige gevels met handvormstenen zijn gemetseld. Het pand is geheel gedekt met Oudhollandse pannen. Een hoek van het pandje is afgescheiden met metselwerk wanden. Daarin is een forse schouw en een oven te zien. Een grote gemetselde schoorsteen voert de rook af.

Hooiberg

De hooiberg is vermoedelijk gebouwd in de tweede helft van de negentiende eeuw. In 1970 is de hooiberg opgemeten en uitgetekend door architect Heineman. In 2000 zijn de roeden vernieuwd, evenals de schoren en de hoekverbindingen van de kap.

Erf met waterput en keitjesbestrating

Op het erf staat een waterput met puthaal. Puthalen zijn nog lang in de twintigste eeuw in gebruik geweest, maar zijn vanwege hun toenemende zeldzaamheid steeds waardevoller. Bij de voorgevel en tussen de weg en de achterzijde van de boerderij is een keitjesbestrating aangelegd, die begin jaren '70 is hersteld. Deze bestratingsvorm is karakteristiek voor de Achterhoek.

3.4.4 Interieur

Woongedeelte

De woonkeuken in het woongedeelte heeft een imposante schouw. Hier zijn ook de forse vloerbalken en vloerdelen van de verdiepingsvloer te zien, geschilderd in ossenbloed rood. De deuren vanuit de woonkeuken naar de verschillende kamers, kelder en keuken zijn gehout. Eén wand in de woonkeuken heeft een houten wandbetimmering boven een zwaar geprofileerde houten lijst. Voor de haard is een stukje van de vloer uitgevoerd als keitjesvloer met daarin aangegeven het jaartal 1970. Dit als verwijzing naar de restauratie die in 1972 en 1973 is uitgevoerd. De endskamer heeft een zwart-marmeren schouw.

Bedrijfsgedeelte

In het bedrijfsgedeelte van de boerderij zijn de forse eiken ankerbalkgebinten zichtbaar met in het midden de deel en aan weerszijden daarvan de stallen met deels de hilde daarboven. Tussen de stallen is ook nog de oude plee te vinden. Het pannendak is winddicht gemaakt met strodokken. In het bedrijfsgedeelte is aan de kant van het woongedeelte een "moderne" badkamer gebouwd.

3.4.5 Immaterieel erfgoed

De eigendomsgeschiedenis van het hofhorig goed Wanninkhof (ook Werninckhoff of Warninchof) is terug te voeren tot de twaalfde eeuw.

4 Gebruik van het terrein

4.1 Beheer tot nu toe

In de beheervisie uit 2001 is de doelstelling van daarvoor voortgezet en als volgt omschreven:

“Duurzame instandhouding en waar mogelijk ontwikkeling van de cultuurhistorische, natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden. De cultuurhistorische waarden gaan daarbij voorop.”

Inrichting en beheer van de buitenruimte

De inrichtingsmaatregelen en het beheer van het terrein zijn sinds de jaren '90 vooral gericht op de natuurwaarden. Het versterken van de populatie boomkijkers heeft daarbij de prioriteit gehad. Voor het bos is een 'structuurrijk loofbos' als streefbeeld benoemd, waarin open plekken gecreëerd moesten worden. Dit laatste is niet uitgevoerd⁹.

De verpachte graslanden worden eens per jaar gemaaid. Op het noordoostelijk perceel wordt nabeweiding toegepast. Recentelijk ligt de nadruk van het beheer van de buitenruimte op de bestrijding van de invasieve exoten watercrassula en waterteunisbloem in en rond de poelen.

Beheer van de gebouwen

Voorgaande visies en evaluaties beperkten zich tot de buitenruimte. Om die reden is destijds geen doelstelling voor de gebouwen vastgelegd. In de vroege jaren '70, 1998 en 2000 is er veel aandacht besteed aan de restauratie en modernisering van verschillende gebouwen en bouwwerken (boerderij, schoppe en bestrating). Sinds het opstellen van de visie in 2001 zijn er geen grootschalige werkzaamheden meer uitgevoerd.

4.2 Recreatie

Wanninkhof is zeer goed zichtbaar vanaf de doorgaande weg en karakteristiek voor de streek. Het is echter een rustige omgeving met een lage recreatiedruk. Ten noordwesten van het landgoed staat theehuis De Busker, waar fietsers door aangetrokken worden. Ook vinden hier soms kleinschalige bijeenkomsten plaats. Ten zuiden van het landgoed ligt een kleinschalig vakantiepark. Het klompenpad 'Boereneschpad' voert wandelaars over het enige wandelpad van circa 300 meter door het bos. Er zijn geen andere faciliteiten voor recreanten in het terrein.

4.3 Bosbouw en landbouw

In het eikenbos staan veel bomen met een goede houtkwaliteit. De productiewaarde van dit bosperceel is daardoor vrij hoog. De beperkte omvang van het perceel maakt het ongeschikt als commercieel productiebos, maar GLK kan hier bijvoorbeeld voor haar eigen bouwkundige projecten / renovaties kwalitatief hoogwaardig eikenhout vandaan halen.

De landbouwkundige waarde van het terrein als geheel is laag. Het verpachte deel van de es is momenteel als grasland in gebruik (en voorheen als maïsakker). De productiewaarde van dit specifieke perceel is wel wat hoger.

⁹ Ingrepen in eikenbossen zijn de afgelopen jaren in de Achterhoek veelal uitgebleven of heel summier uitgevoerd. Dit vanwege matig herstel na ingrepen en veel ongeplande sterfte (wisselende grondwaterstanden) en aantastingen (wintervlinder, eikenbladroller en eikenprachtkever).

5 Randvoorwaarden

GLK is gebonden aan contracten en verplichtingen, die de keuzemogelijkheden op dit moment en in de toekomst kunnen beperken. Gedacht kan worden aan bij de verwerving aangegane verplichtingen, wettelijke instandhoudingsverplichtingen, subsidieverplichtingen of verplichtingen samenhangend met reguliere pacht.

Op Wanninkhof zijn meerdere percelen verpacht. Het erf en de gebouwen zijn verhuurd.

In het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap verkrijgt GLK op Wanninkhof subsidie voor verschillende beheertypen. Ook via de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten is er subsidie verkregen voor instandhouding van de boerderij met bijgebouwen.

Beleidsmatige verplichtingen

Wanninkhof is onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en ligt in een stiltegebied. De gebouwen hebben een rijksmonumentale status.

Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden¹⁰ geldt er een hoge trefkans voor archeologische waarden in het oosten van Wanninkhof (het erf en de es). In de rest van het terrein geldt een middelhoge trefkans.

Waterschap Rijn en IJssel heeft Wanninkhof en de directe omgeving aangewezen als 'beschermd gebied grondwater'. Dit houdt in dat er geen grondwater mag worden onttrokken voor beregening, bevoeiing of veedrenking.

10 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2008)

6 Visie

Het landschap vormt de basis in elk terrein. Daarbinnen wordt een doelstelling gekozen die de hoofdstrategie voor het terrein weergeeft. Er zijn daarbij twee keuzes mogelijk:

- **NATUUR:** gebieden met hoge tot zeer hoge natuurwaarden, waar wordt gestreefd naar herstel van het onderliggende landschappelijke systeem in relatie tot deze natuurwaarden, en waar het beheer ten behoeve van de ontwikkeling van natuurkwaliteit voorop staat.
- **CULTUURHISTORIE:** gebieden met hoge tot zeer hoge cultuurhistorische waarden, waar wordt gestreefd naar herstel van het onderliggende landschappelijke systeem in relatie tot deze cultuurhistorische waarden, en waar het beheer geheel in het teken staat van de instandhouding en het beleefbaar maken/houden van deze waarden.

Binnen de gekozen doelstelling kunnen meerdere accenten worden aangebracht. GLK onderscheidt de accenten natuur, cultuurhistorie, landschappelijke beleving en bosbouw/landbouw. Deze accenten geven een inkleuring binnen de doelstelling. Puntlocaties met bijzondere waarde worden aangeduid als hotspots. Deze hotspots hebben een signaalfunctie: ze geven aan waar in het beheer met extra oplettendheid gewerkt moet worden. Voor bouwkundige onderdelen worden nader gespecificeerde doelstellingen opgenomen.

6.1 Kansen en bedreigingen

Deze paragraaf geeft een samenvatting van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen voor het terrein en de intern gevoerde discussies over de richting die we op willen gaan.

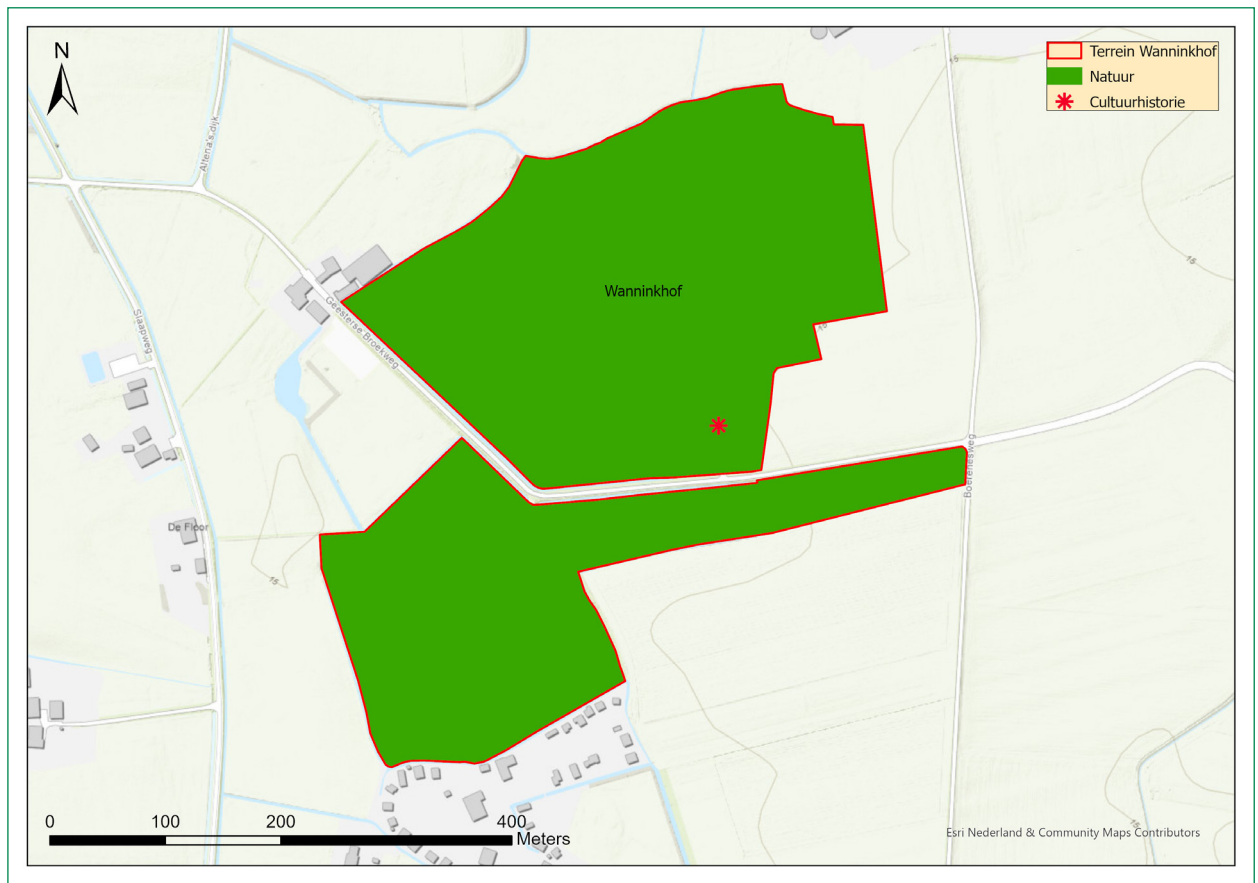
Wanninkhof is een historisch boerenlandgoed waar veel elementen van het ensemble nog aanwezig zijn. De natuurontwikkelingsmaatregelen die in dit landschap zijn uitgevoerd, doen weliswaar afbreuk aan de gaafheid van het landgoed, maar zijn op zichzelf zeer waardevol gebleken. Met name de flora en de rijkdom aan amfibieën zijn hierdoor toegenomen.

De grootste bedreiging voor de natuurwaarden is de mogelijke verdere verspreiding van de invasieve exoten watercrassula en waterteunisbloem. Watercrassula komt langs bijna alle wateren voor, waterteunisbloem vooralsnog alleen in de poel in het zuidelijk deel van het terrein. Voor beide soorten geldt dat ze behoorlijk frequent voorkomen, maar de vegetatie (nog) niet domineren. Watercrassula is een bedreiging in de concurrentie met andere flora, maar vormt geen gevaar voor de amfibieënpopulaties. Volledige bestrijding van watercrassula is niet succesvol gebleken. De aandacht gaat nu uit naar beheersing van de soort. Op dit moment wordt waterteunisbloem zo goed mogelijk verwijderd, maar het is niet bekend of het bestrijden van deze soort effectief is. Dit moet worden uitgezocht en kan mogelijk experimenteel worden opgepakt.

Op relatief kleine schaal komt er veel afwisseling in de waterkwaliteit voor. De vegetatie laat zien dat er verschillen zitten in de voedselrijkdom en de buffering in de poelen, wat de diversiteit van de vegetatie ten goede komt.

Voor het verhogen van de natuurwaarden kan de voormalige akker in het zuidoosten (nu in gebruik als grasland) worden omgevormd naar natuurakker.

6.2 Doelstelling

Figuur 9 De doelstelling voor het terrein Wanninkhof.

De natuurwaarden van Wanninkhof zijn deels ontstaan door het consequente beheer van het bos en de graslanden door de eeuwen heen en deels door inrichting van het terrein in de jaren '90. Deze waarden zijn dusdanig hoog dat het landgoed de **doelstelling natuur** krijgt (Figuur 9). De bouwkundige historie van de boerderij met de omliggende gebouwen en het erf is zeer waardevol. Dit deel van het terrein is daarom vastgesteld als een **hotspot cultuurhistorie**.

Hoewel natuur de hoofddoelstelling is, laat GLK het cultuurhistorisch ensemble zo compleet mogelijk voortbestaan. Binnen de verschillende terreinonderdelen (bos, grasland, akker, poel en erf) streeft GLK naar zo hoog mogelijke natuurwaarden, zonder afbreuk te doen aan het landschappelijk waardevolle karakter van het boerenlandgoed als geheel.

6.3 Streefbeelden voor het beheer

Het streefbeeld voor Wanninkhof is een natuurparel in een landschappelijk waardevol deel van Gelderland. Het beheer richt haar pijlen met name op instandhouding van de populaties amfibieën en flora. Hierbij wordt de ensemblewaarde van het boerenlandgoed gerespecteerd.

Dit houdt in dat het huidige beheer wordt voortgezet. De rijkere (niet afgegraven) graslanden kunnen, wanneer de omstandigheden het toelaten, baat hebben bij incidenteel vaker maaien. De pachter wordt bij het maaien duidelijk geïnstrueerd dat verdere verspreiding van de invasieve exoten moet worden voorkomen.

De natuurwaarden in het bosperceel groeien naarmate het bos ouder en gevarieerder wordt. Dood hout heeft ook een belangrijke functie in dit amfibieënrijke terrein. GLK kan sporadisch van de hoge kwaliteit eiken gebruik maken voor het uitvoeren van renovaties of projecten van het eigen onroerend goed.

Voor zowel de cultuurhistorische waarden als de natuurwaarden valt winst te behalen bij omvorming van afdeling WNH01L naar een natuurakker en bij het toepassen van natuurinclusieve maatregelen op en rond het erf. Hierbij is samenwerking met respectievelijk de pachter en de huurder een voorwaarde. De hoge bouwkundige waarden mogen hierbij niet in het geding komen. Voor de boerderij en de bijgebouwen is de woonfunctie passend. Behoud en bescherming van de bouwkundige elementen staat hier voorop, zodat ook toekomstige generaties van dit fraaie Achterhoekse erfgoed kunnen genieten.

7 Vervolgstappen

Er volgen geen actiepunten in de vorm van onderzoeks- of projectvoorstellen uit deze visie.

8 Literatuur

Geldersch Landschap & Kasteelen. (2016). Meerjarenvisie 2016 - 2025.

Gonggrijp, G. (1988). *GEA objecten van Gelderland*. Leersum: Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

Natuurbalans / Limes Divergens. (2001). *Beheersvisie Wanninkhof*. Nijmegen: Stichting Het Geldersch Landschap.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (2008). *Indicatieve Kaart Archeologische Waarden*. Opgehaald van Archeologie in Nederland: <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Archeologie%2Din%2DNederland>

Steenbergen, H. (1965). Het erve en goed Wanninkhof te Geesteren. *Archief*.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland. (2024, oktober 18). Basiskaart Landschap.

Stronks, J. (2024, november 9). Herstel van de boomkikker in de Achterhoek. *RAVON-dag*. Nijmegen: RAVON.

Van Loon, T., Vlaar, R., Slagter, T., Van Reijn, M., & Wilbrenninck, D. (2022). *Streekgids Achterhoek*. Arnhem: Provincie Gelderland.

